

REDACTIA:
și
ADMINISTRAȚIA:
Jatthyányi utca Nr. 2

Art coli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concurs, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Nr. 2750/1910. Pl.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului de secretar la Consistorul ort. român din **Oradea-mare**, în mod definitiv, cu salar de 2900 cor. și dreptul de penziune în cadrul statutelor fondului de penziune pentru funcționarii Consistoriali, se publică concurs în termen de **30 zile** socotite dela ziua ce urmează după prima publicare în foaia oficioasă »Biserica și Școala.«

Cine dorește a ocupa acest post să-și înainteze recursul subsemnatului Consistor provăzut cu documente:

- a) că e credincios al bisericii ortodoxe române;
- b) că e preot ori teolog cu examen de calificare preotească;
- c) că e licențiat sau absolvent al facultății juridice sau celei de litere (filozofie) și ce limbă vorbește și scrie;
- d) ce activitate publică a dezvoltat până acum fie prin lucrări literare, ori pe terenul școlar sau administrativ.

Secretarul în afară de agendele ordinare secretariale și cele prezidiale va prevedea și referada în senatul școlar și eventual cel episcopesc.

Oradea-Mare, 30 Decembrie (12 Ianuarie 1911) 1910.

*Consistorul eparhial gr. ort.
român din Oradea-mare.*

Unde-i lumina din Bihor?

Cine urmărește cu atențiune tot ce dau publicității gazetele și revistele noastre de-o vreme încoaci, constată cu multă plăcere ogașul fericit în care încep să se discute lucrurile de mare importanță a neamului românesc. În gazetele și revistele literare, găsim străduințe sincere de a apropia neamul românesc cu un pas spre lumină, se dă zor a îndulci ori mai corect zis a împrietini poporul dela sate cu cartea și cu vrerile noastre,

prin ce se țintește a ridica toată suflarea românească spre regiunile culturii și a binelui.

Îți saltă inima când vezi îndemnurile ce se dau în ziare cu scop de a reformă, de a preface nepăsarea noastră de pân'aci în pânea dulce a luminii, din care hrânindu-ne să ne întărim pe toate terenele. Și când se face vorbă despre înaintarea noastră, nu se prea uită a se face pomenire despre »valea plângerii« despre necăjitul Bihor, care de o vreme încoace este foarte urât conturat de penelul jidovit al presei străine. În coloane întregi adecă se relevează starea rudimentară culturală în care zace poporul nostru dela sate. Se arată cu litere grase, percentul nemaipomenit al analfabeților, se fixează apoi plată caraghioasă ce li-se ofere dascălilor nostri pentru lupta contra întunerecului.

O greșală se face însă când starea asiatică culturală se potrivește întregului Bihor, deși în satele din jurul Orăzii mari și din părțile apusene spre Salonta, avem zidiri frumoase cu învățători destul de destoinici, unde se muncește cu sârguință pentru luminarea poporului. Mizeria în școale este mai ales în părțile Vașcăului, Beiușului și Beiuului, unde nu se pot face îndreptări nici cu articoli de jelanie, nici cu anecdote despre »beata simplicitas« a vr'unui om, cu care ai stat de vorbă în vr'o gară.

Într'un număr al acestei reviste un dascăl cu dragoste de neam, ce semnează N. M. în articolul său despre »Mizeria culturală a Bihorului« scrie lucruri de necrezut. Afirmă poate în glumă că cuvântul a »vărul« este necunoscut în dicționarul poporului din Bihor; mai riscă apoi și afirmațiunea că prin Bihor oamenii numai atunci au pus sticlă în ferestre, când le-au zidit și dacă s'au spart cumva ochiurile, atunci nu se mai pomenește geam mai mult.

Aceste note luate poate la vr'un prilej de călătorie, conțin puțin adevăr. Mirozenii de soiul acesta se pot desface numai din perfecta necunoștință a lucrurilor, ori din scopul vădit de a coloriza starea culturală miseră a poporului. Fie una, fie alta felul de a prezintă Bihorul în acest chip, este ned. mn. Proza scrisă cu atâta doză de iperbolă nu edifică, ci aruncă umbra disprețului asupra acestui colt locuit de Români.

Mizeria da este mare, dar var de câțiva fileri își pune tot săracul pe bordeiașul său, chiar și în părțile muntoase.

Că alcoolul își culege multă putere din sufletul Românilor de prin Bihor, este adevăr dar acest simpton nu-l găsim mai pronunțat ca în părțile Aradului ori ale Bradului, afară poate de părțile Beiușului, unde negreșit se lăfăește în toată forma o viață putredă, ticăloasă ce nu se găsește aiurea. În alte părți însă, în colinele dinspre Cluj ori în cele dinspre Zălau se menține cu tărie un popor viguros rumen, care în haina lui aspră de cânepă culcă la pământ snopii de grâu din moșiile nemeșilor dela câmpie.

Scopul acestor rânduri nu este însă a arăta cât de umilitor scriu unii despre gradul de cultură al poporului nostru, căci acestea le-am atins numai în trecut, pentru a releva cum potentează oameni de-ai noștri prin scrisul lor disprețul străinilor față de noi, din care și așa avem parte din belșug.

Și ce curios! — Bihorul, toți își dau străduința a arăta cum pornește pe țarmurii peririi; se strigă că aici se consumă cea mai mare cantitate de rachiu, deși poate în zece sate din jurul Beiușului chiar, nu se risipește atâta ban, cât se cheltuește într'un sat mai de seamă din părțile Aradului ori alt centru.

Ce privește premenirea culturală a poporului bihorean, oricine poate ști, că un neam risipit printre munți nu s'a putut desvoltă așa repede ca și cel din Siria, Măderat ori Cuvin. În unele părți din Bihor, pământul nu produce nici necesarele cereale de lipsă, astfel încât pentru a-l face acel sol productiv s'ar recere o fire de belgian, o cultură daneză ca să poată fi schimbată cultivarea greșită de azi, în direcții nouă.

Toți se întrec în stigmatizarea Bihorului în fel și chip, dar oare cine și-a luat măcar vr'odată osteneala să se coboare pe la acel neam miser și vlăguit, pentru a-l îndemna spre cărările luminii; cine a adus pentru ei jertfă materială, ori cine le-a împărtășit cele mai elementare principii de viață socială agronomică ori culturală? Nime-nea. Locurile fiind pleșuve, unde nici iarba nu-i dulce ca în alte ținuturi, ci amară ca și pelinul,— preot la acele văi stâncoase nu s'a găsit, nici învățător nu a limpezit viața oamenilor, ci iată-ne ajunși în secolul alXX-lea fără ca vr'o 30—40 comune din Bihor să aibă povățuitori: preoți și învățători. Este preot care administrează 3—4 sate cu două mii suflete, unde credincioșii numai la lună aud ectenii, ori la praznicele mari, căci ca să știe tot omul când ajunge preotul la ei ar trebui să țină cont de calendar, al cărui rost însă nu-l cunosc. Și în locuri de acest fel, oare ce fel de preoți ajung? Ceice nu râvnesc din diferite motive la parohii mai de seamă, ceice buni-bucuroși

aleargă dela o filie la alta după câteva grăunțe de bir și opt fileri de molitvă, pentru a-și duce traiul de pe o zi pe alta. Au ajuns preoți cu puțină carte, cu însuflețire scăzută apostolică, cari n'au avut principii de a forma vederi nouă, nici străduința unui popa Tanda din novela lui I. Slavici. Și ce-au făcut acești administratori cu atâtea satele? S'au ținut câte un roib de cal și au suit la dealuri îndeplinind slujbele inomise câte li era cu putință și-și vedeau și ei singuri de gospodăria primitivă.

Și oare i a întrebat cineva pe aceștia că li-s'a încassat birul, ori au vr'un supraedificat pentru vitișoarele lor? Nu; trăiau cum le ajută Dzeu.

Cea mai jalnică stare culturală este — fără îndoială — în părțile Beiușului și Beliului, unde veacuri d'arândul n'au fost aplicați învățători numai ici-colo, și unde preoții s'au plasat din fiii satelor după mântuirea câtorva clase din Beiuș. Cei mai săraci plecau pedestri la teologie la Arad iar cei mai în stare absolvau toate clasele și trecând cursurile teologice nu s'au mai întors în Bihor, ci și-au câștigat parohii bune prin Banat și în părțile Aradului. Bihorul a trebuit să se îndestulească cu sucrescența cea mai slăbuță, mai slab înarmată cu pavăza luminii, până când teologiei cu pregătirile mai frumoase s'au oprit pe la Sânmiclăușul mare, Curticiu, Socodor, Cherechiu, Checica, Fibiș, etc. etc. O însemată pierdere a rezultat deci, din împrejurarea, că acasă nu s'au întors băeții mai însuflețiți, ci *timizii* pe cari i-a legat poate interese familiare, de avere ori alte rosturi de Bihor. Astfel îl vedem balăbănindu-se Bihorul cu elementele mai cu puțin curaj, cari nu dau dovadă de îndemnuri nouă, ci se părăginesc în câțiva ani de nu-i mai cunoști ce sunt. Și când ni-l facem acest tablou, oare cine să fie insistat pentru zidirea școalei, pentru edificarea bisericei, pentru luminarea poporului? Nime. Poporul nepricepând rostul școalei nu jertfește cu drag nici un filer, superioritățile bisericești neputând veni cu un plan bine chibzuit, ca an de an se fie silite satele a-și ridică școale, iată-ne ajunși la batjocura străinilor. Și de câțiva ani, oare la ce espedient am recurs pentru a salvă parohiile vacante? S'a lansat gândul că în teologie să primim învățătorii dela sate cari ne or mântui ambele așezăminte: biserica și școala și în câțiva ani, cursurile teologice au teologi de două categorii, privați și regulați. Cei privați se fac apoi ușor preoți, unde nu îndeplinesc decât un rol simplu de slugitori la altar, iar încolo un fricos, un povățuitor slab. Unui preot de acesta, în urma vrednicilor fără nici un rost, i-se întâmplă că într'un an i-se stâng toate școalele din parohie, și din filiile ce le administrează pedagogul ajuns păstor sufletesc, se uită uimit cum duc plutele făcliile ce-au luptat contra întunerecului.

Iată o mulțime de cauze, cari au atrofiat viața culturală a Bihorului și cărora este a se atribui amorțea acestui colț de țară. Fiind grădina culturală a Bihorului plină cu polomide, cu scai și alte burueni stricătioasă — nu ne-a fost mila de el, n'am alergat în deajuns a-l scoate din necaz, ci ne-am îndestulit cu impresia că-i bolnav, dar tragem nădejde că *n'o muri...* Când arde o casă tot satul aleargă la stâns, unul duce apa într'un ciubăraș, altul în găleată și care cum poate. Așa ar fi trebuit să facem și noi. Medicul nu folosește bolnavului dacă numai îi face diagnoza, iar leac nu îi va întinde. Așa și acel domn N. M. ori altul, nu va aduce nici o rază de lumină Bihorului, dacă stând de vorbă cu un Român necăjit într'o gară, îl va întrebă cum îl cheamă pe popa lor, ci așa dacă va insista în lung și în lat pentru a recruta o seamă de plivitori și vor plecă la sate unde să țină conferențe din toate terenele, prin ce vor curăți cucuta alcoolului, urzica lenei și alte păcate ce-l copleşesc.

Focul trândăviei și al întunecimei arde cu vâlvătae în unele părți ale Bihorului și alergarea la stângerea aceluia prin fapte bune, povețe, ajutor bănesc, îndemnuri nouă, ar avea mai mult rost decât atâtea alte alergări ce le facem fără rezultat. Asociațiunea pentru *cultura* poporului știu că și acolo își are despărțământul său, dar acela pentru ce nu riscă vr'o toamnă ori primăvară pela sate? Superioritățile bisericești pe calea șefilor tractuali câte conferențe religioase nu ar fi trebuit să aranjeze îndulcind amarul vieții aceluia popor desechilibrat trupește și sufletește. Dacă în cărturărirea noastră este viu focul dragostei de neam oare iertat-a fost să privim cum se coboară cinstea neamului prin purtarea proastă a poporului cu ocaziunea târgurilor, când în orașele vezi toată suflarea murdară, amețită de venin și sbârcită de traiul rău?

Toate acestea păcate le putem atribui neglijenței ce-au manifestat conducătorii firești de acasă: preoții și învățătorii și lipsei de interes a cărturarilor dela orașe față de cultivarea poporului. Stările înapoiate le-au produs împrejurarea că preoții nu au avut *educație*, însuflețire și simț de păstorire duhovnicească în măsura recerută pentru o luptă ca și ceia reclamată de massa nelucrată, neconștie. Aici aflu cauza principală a stagnării noastre. Dacă s'ar fi creat stipendii pentru tinerii ce intră în teologie, sau dacă oraculul ar fi șoptită fundatorului Gojdu ca să se voteze în tot anul și pentru seminare ajutoare, în cursul alor douăzeci ani, ni-s'ar fi crescut o generație vrednică, care ar fi ridicat poporul din mocirla vieții în care se svârcolește.*) Nu este

*) E dispoziție testamentară, că după 50 anii și clericii să fie împărțâșiți cu stipendii, peste câțiva ani să implinesc 50 ani și atunci va fi așa cum zici Dta. Red.

corect deci a face anecdote pe socoteala poporului, căci el nu poartă vina în întregime pentru întunecimea în care zace, ci să împărțim răspundabilitatea și cu superioritățile obștești cari nu s'au dat silința a plasa elemente vii pastorale și didactice la sate, nici nu s'au apropiat de popor să-l îndemne la o viață nouă, ci a lăsat să se așeze la sate preoți slăbuți, fără curaj, cari n'au produs roade creștinești și culturale. — Elementele slabe ce-au ajuns la sate, au făcut ca azi preoții confesiunilor străine să despicieze preotul ortodox, căci vezi el s'a format din elemente slabe. Și acesta este un lucru, care l-a putut esperia fiecare. »Este limpede ca lumina soarelui« că fără preoțime bine înarmată și bine educată, — *inzădar ne ostenim*. Ce privește o manciatate de pregătiri la preoții nostri să remarc un caz numai. — În lumea de azi cu fluctuația febrilă de interese vitale, *dreptul privat* și *cel public* a ajuns o condiție fără de care măestrul nu-și poate vedea de isprăvurile sale. Poporul dela sate încă are o mulțime de lucruri, cari toate cad în sfera cunostiinții de drept și credinciosul dela sate ce face? Știind că preotul său, nu se prea pricepe la lucruri ce nu sunt cuprinse în tabela de materie a molitvelnicului, merge la Șloimul din sat care e poama dracului să pricepe la toate.

Între disciplinile teologice, colegiul de drept încă ar trebui să ocupe un loc de frunte, prin ce s'ar lărgi mult cercul vederilor viitorilor preoți. Câți oameni de inimă avem în Arad, cari bucu-roși ar ierfti câteva oare pentru provederea unei catedre de drept. Planul de azi de învățământ s'ar îmbunătăți în măsură remarcabila, dacă în cadrele lui i-s'ar da loc studiilor necesare de drept și sociologie, cari formează azi adevăratele pârgii ale vieții.

Lucruri de îndreptat ar fi deci;

1. A pune mai mare pond pe creșterea sucrescenței teologice amăsurat trebuințelor vieții.

2. A primi în teologie numai elemente cu pregătiri complete și a da prilej prin diferite stipendii ca tinerimea să îmbrățișeze cariera preoțească și în seminar să li să deie prilej a se simți bine.

3. A căută ca preoțimea să aibă un salariu cinstit ca astfel tinerii să nu încunjure teologia.

4. A căută ca tinerii mai destoinici să nu întoarcă spatele Bihorului, ci să se plaseze pentru a frământă din credincioșii greoi, oameni trezi.

5. A inzistă ca în locurile mai cu stăricică să se susțină școale, iar cele ce nu suntem în stare ale provedea, să le dăm vre-o soluțiune ca băeții să nu vagabondeze; puterile didactice să le controlăm conștiincios.

6. Șefii tractuali prin vizitarea canonică și a școalelor, să nu facă lucru de mântuială, ci

să fie »apostoli ai marginilor«, canale vii, prin cari să se scurgă viață nouă la sate.

7. Conferențele preoțești să deștepte interes pentru chestiunile bisericesti, organizând adunări misionare în locurile unde se reclamă a pune stavilă prozelitismului.

8. Despărțământul Asociațiunii să desvolte paralel cu confer. preoțești, activitate culturală și să nu treacă ani d'arândul fără că desp. să pună la răvaș vr'un gest de premenire a vieții noastre.

Ceice vor cei aceste puncte fixate cu bunăvoință, vor clătina poate din cap și vor zice: prea multe ceri fiule! Da, văd că sunt multe, dar fără satisfacerea dată prin muncă serioasă acestor scăderi, n'am nădejde să înceteze batjocura, șuvoiul de vorbe disprețuitoare ce se aruncă asupra Bihorului din toate părțile.

Prin aceste rânduri n'am avut intențiune nici a prezintă direcții nouă de activitate, nici a nesocoti osteneala ce-o pun unii ori alții în serviciul bisericeii, ci prin fixarea unor lucruri, am voit să conlucru și eu prin niște notițe la precizarea motivelor cari au făcut și fac chiar și azi să dăinuiască primitiva și păgubitoarea stare culturală în unele părți ale Bihorului. Toate aceste le-am scris pentru a justifica încâtva înapoierea de care este înpăngenit poporul prin unele locuri, și a trezi astfel un interes mai viu față de deșteptarea credincioșilor nostri în a cărora putere și bogăție sufletească și trupească residă fericirea și trăinicia bisericeii noastre dreptmăritoare. Și acum, n'am decât o singură dorință, ca adecă aceste câteva orduri să ne deștepte la *muncă pozitivă* pentru prosperarea bisericeii și mântuirea sufletească a credincioșilor ce-i păstorim.

F. Oșorheiu la 20 ian. 1911.

Petru Popa
paroh.

O revistă la locul ei.

Igiena la poporul nostru din acest regat este așa zicând un „*terra incognita*.“ Ființa ei ca atare în ochii țaranului e o enigmă, un ceva cărmuit la bine, ori rău de spiritele bune, ori rele. Nici habar n'are, că cunoscând firea unor boale le-ar fi putut suprima la timpul său și n'ar fi fost în stare să pună capăt eventual unei vieți încă tinere. Câți și mai câți n'au căzut jertfă reorientării lor în cele igienice. Starea aceasta a credincioșilor nostri a produs'o lipsa cunoștințelor igienice. Și nici nu ne mirăm, căci și însuși cei chemați a-i sfătui în cele igienice, preoții și învățătorii încă nu erau și poate nici azi nu sunt pe deplin versați în cunoștințele igienice. Așa e la noi, dar nici în România nu mai bine!

Ca să se umple golul simțit în cele igienice și pentru ca cei chemați de a lumina poporul să-și poată câștiga cunoștințele necesare a apărut în luna decembrie 1910 o revistă de popularizare a cunoștințelor igienice servând ca titlu „*Igiena Satelor*“ și apare lunar la Huși (România), având în fruntea sa ca directori pe dnii Dri N. Lapteș, I. Bordea și C. Filipescu. Abonamentul e 3 cor. la an.

Ca preoțimea și învățătorimea noastră să înțeleagă rostul și firea acestei reviste, dau spre știre agrăirea Dr-ului N. Lapteș:

„Cătră Preoți și Învățători.“

Toată lumea și în toate împrejurările — când e vorba de pus umărul la treabă bună — se adresează cătră voi modești fruntași ai satelor. Nu se putea ca o revistă a cărei men're este igiena satelor, igiena locuinței țărănești, igiena săteanului, să nu vă ceară sfatul vostru înțelept, să nu vă ceară ajutorul pentru punerea în practică a tot ce vom propovădui dela această revistă.

S'au făcut în scumpa noastră țară netăgăduit mari progrese în toate direcțiunile, numai cei ce nu vor să vadă, nu vor admite aceasta; dar în privința igienei, nu numai că n'am făcut nici un spor, dar din contră, în unele pivniți am dat chiar înapoi.

Toate strădăniile omenești au ca țintă la urma toată, ducerea unui trai mai bun; toate descoperirile învățaților, toate mașinăriile, tot ce născoceste mintea omenească, toate merg spre aceeași țintă comună, îmbunătățire vieții, îndulcirea traiului.

Igiena este aceea știință care culegând din toate științele, folosindu-se de toate experiențele, alcătuește anumite reguli, anumite chipuri de a trăi atât a omului singur cât și a unei tovărășii de oameni, pentru a le asigura viața în cele mai bune condițiuni.

Călcarea continuă a cerințelor igienei nu rămâne nepedepsită, atât omul singur cât și societatea suferă vătămări de acele cari trec și asupra urmașilor, încât igiena de astăzi interesează popoare pe cari le poate întări și înălța.

Igiena prin povețele ei este și morală, e destul să ne amintim că cele mai morale povețe din religionea mosaică și mohamedană sunt simple percepte de igienă.

Prin îndepărtarea dela diferite vicii, igienă dăruiește atât timp scump, care poate fi întrebuințat pentru progres și pentru binele general.

Și acum întoarceți ochii scumpe cetitorule către felul de viață așa de întunecat, așa de puțin folosit de progresele civilizației, al săteanului nostru și vezi câtă nevoie este de luminile igienei.

Privește cu luare aminte cititorule și te îngrozește dacă ți-i sfântă țara, te înfioră de repeziciunea cu care se înmulțește pelagra, se însămânțează oftica și sifilisul, epilepsia și alcoolismul.

A venit vremea ca luminile igienei, să între și-n cele mai sărace locuințe. Starea economică a satelor

se va îmbunătăți treptat, nici o stavilă nu va fi destul de puternică spre a împedeca aceasta, dar fără igienă foloasele nu se vor resimți și neamul nu se va întări

Preoți și învățători și voi toți fruntași ai satelor, puneți umărul pentru răspândirea și practicarea învățăturilor igienei. În numărul viitor vom mai sta de vorbă"

Îndemnăm și noi din partea noastră On. Preoțime și Învățătorime, se grăbească a abonă aceasta revistă de mult dorită.

(N. M.)

Dascăli din bătrâni.

Am primit 15 coroane dela dl învățător în retragere Samson Lugojan din Nădlac. Pe mandatul postal ne scrie: „În locul cununei trecătoare pe sicriul răposatului Mihail Chicin, bunul meu coleg dăruiesc aceasta sumă pentru fondul tinereții dela institutul ped. teol. din Arad.

Regretatul Mihail Chicin și penzionarul Samson Lugojan sunt doi învățători din generația veche ieșiți din institutul pedagogic din Arad. Ambii au fost model de buni învățători și harnici părinți de familie, cari au crescut două frumoase familii românești. Ultima dorință a defunctului M. Chicin a fost, să fie înmormântat cu corul seminarial din Arad și directorul seminarial personal stimător al defunctului i-a împlinit cu drag nltima voință.

Doi oameni de inimă cari au fost adevărați luminători ai poporului din Nădlac, au trăit ca frații și prin aceasta și-au ușurat sarcina grea de învățători și acum să despart tot ca frați, punând cunună eternă cel rămas în viață pe mormântul celui ce a avut sfârșit creștinesc. După viață creștinească sfârșit creștinesc, căci aceste sunt legate una de alta.

Am înregistrat acest duios act de despărțire al vechei generații de învățători, ca o ilustrație pentru cei tineri mai puțin armonizați în sentimentele lor de colegialitate.

Alcoolismul.

Profesorul Aschaffenburg despre suprimarea criminalității. Mișcarea antialcoolică la alte popoare e privită ca un ceva necesar, corespunzătoare decădintei societății. Pentru a promova mișcarea, ideile antialcoolice, nu cruță bani, ostenele, ci invită capacități europene, cari spunând câteva cuvinte despre unele boale sociale, să tindă la sanarea lor. Astfel Ordul Good-Templar din Budapesla s'a îngrijit, ca membrii săi, precum și alții din societatea mare să aibă prilej în iarna aceasta de a asculta conferințe de ale savanților europeni.

La chemarea acestui ordin profesorul medic al universității din Köln cu numele I. Aschaffenburg a ținut la 6 febr. n. în sala magistratului din Pesta o interesantă prelegere despre crime și suprimarea lor, având un număr de auditoriu.

Prof. Aschaffenburg s'a început prelegerea cu caracterizarea relațiunilor criminale. Datele necesare le-a luat din statistica germană demonstrând mulțimea crimelor precum și pagubele economice provenite din

crimele cetățenilor. Daunele sunt nu numai cele provenite direct din crime, ci și acelea, ce provin din lipsa ce duc cei rămași în urma criminaliștilor inter-nați și a celor nimiciți, cari formează o sarcină a societății. După acestea prelegătorul a trecut la cauzele crimelor. Mai întâiu a amintit anotimpurile, constatând, că statistica crimelor mai ales celea contra podoarei — la începutul verei — arată o urcare considerabilă. Tot atunci se comit cele mai multe sinucideri, iar numărul concepțiilor în acest timp ajung maximalul. Fenomenul acesta azi încă nu suntem în stare a ni-l explica.

Apoi a trecut la cauzele sociale. Dintre cauzele sociale mizeria merită o atențiune deosebită, mai vârtos, dacă noțiunea *mizeriei* n'o reducem la lipsa totală. O esențială schimbare a împrejurărilor nu prea putem spera, și aceea ce putem face pentru schimbarea — lupta contra lipsei de lucru, îngrijirea celor neputincioși și bătrânilor precum și altele — nu sunt apte spre a scărița numărul crimelor.

Locul prim între cauzele criminalității îl ocupă alcoolismul. Chiar cauza directă a multor crime e alcoolismul, căci omul alcoolizat dispune de o forță mai debilă de a rezista ispitelor, iar indirect el produce împrejurările, cari sunt cauzele directe ale crimelor.

Teoria despre „criminalul născut“ al lui Lembrozo, Aschaffenburg n-o acceptează întru toate. Recunoaște, că cea mai mare parte a criminalităților sunt oameni de o valoare mai inferioară („minderwertig“) ce însă nu înseamnă altceva, decât că nu dispun de o forță de rezistență morală.

Lupta contra crimelor trebuie să se înceapă cu de a preveni săvârșirea crimelor. Prevenirea aceasta, pe lângă asigurarea contra mizeriilor sociale, se manifestează în suprimarea diferitelor datini de a bea. Față de crimele comise dejă, să aplicăm pedepse umane și să punem în aplicare pedagogia. Fie pedeapsa cât de crâncenă, nu-și va avea efectul dorit, dacă nu va fi pusă în contact cu educarea, prin ce și pedeapsa primește un caracter educativ; iar dacă acestea nu produc rezultatul dorit, cu și niște incorigibili să fie separați de societate.

Cam acestea le-a zis savantul profesor. Toate neamurile se îngrijesc de prevenirea și sanarea boalelor sociale, numai noi nu!

Când ne vom veni în fire? Când ne vom închea șirurile?

(N. M.)

CRONICA.

Ajutorul de stat. Guvernul terii denegase ajutorul de stat pentru școalele noastre confesionale, pe motivul, că n'a fost luat la cunoștință planul de învățământ înaintat la guvern în forma în care s'a susținut. La remonstrarea consistorului din Arad din motive de echitate s'a acordat ulterior ajutoarele de stat până la sfârșitul anului școlar curent, pe când să operă, că va fi planul de învățământ luat la cunoștință.

Stări triste în comitatul Hunedoarei. Inspectorul școlar a înaintat ministrului de culte un raport, din care se constată că 22562 copii din acel comitat nu frecventează școala cu toate că sunt înscriși. Cauza e că dintre cele 420 comune 218 nu au școală, așa că copii rămân analfabeți. Alcoolul face mari ravagii printre locuitori. Starea morală a locuitorilor a scăzut.

Durere, asemenea stări triste sunt în cele mai multe comitate.

Biserica arsă. În noaptea de 1 februarie un om fără Dumnezeu a dat foc bisericii din comuna Ciceu-Mihăești (com. Solnoc Dobâca). Biserica a ars cu desăvârșire. — Trist document al vremilor de azi.

„Soimul“ din Vașcău. Bilanțul anului de gestiune 1910. Capital emisiunea I-a 50000 cor. Capital emisiunea II-a 36730=86730 cor. Fond de rezervă general 16786 57 cor. Fond de rezervă special 1500=18286 57 cor. Depuneri 70968 21 cor. Depozite de casă 3494 09 cor. Reescont 289 48 5 cor. Dividendă neridicată 291 75 cor. Binefaceri 161 13 cor. Conturi-Curente 2189 39 cor. Interese tranzitoare 3678 36 cor. Profit transpus din 1909 433 94 cor. Profit curat 12807 10=13 41 04 cor. Total 488526 54 cor.

„Bihoreana“ A încheiat anul de gestiune 1910 cu: Capital social 1200000 cor. Fondul de rezervă 234400 cor. Fondul de rezervă pentru pierderi 27427 50 cor. Fondul de penziune 53334=315161 50 cor. Depuneri spre fructificare 2208576 71 cor. Cambii reescomptate 1567226 cor. Imprumuturi hipotecare pe amortizare cedate 11209 19 cor. Depozite de casă 18424 28 cor. Dividende neridicate 1648 Saldul intereselor tranzitoare 47207 41 cor. Profit transportat din 1909 3184 86 cor. Profit net 119890 92=123075 78 cor. Total 5492528 87 cor.

Necrolog. Maria Tomiciu n. Ianculescu în numele său și al născuților consăngeți cu inima frântă de durere că iubitul ei soț Virgil Tomiciu după lungi suferințe împărtășit cu sântele Taine și-au depus nobilul suflet în mâinile Creatorului în 6 februarie 24 ianuarie 1911 la 1/2 ore în etate de 58 de ani Rămășițele pământești ale scumpului defunct se vor așeza din capela Cimiteriului gr. or. rom. din Lugoj în cripta familiară mercuri în 8 februarie 26 ianuarie la ore 11 a. m. Fie-i memoria binecuvântată! Jalnica familie.

Caz de moarte. Văduva preoteasă din Șustra Elena Dorca în etate de 78 ani și-a dat nobilul suflet în mâinile creatorului duminică în 29 ianuarie n. împărtășită fiind cu sânta taină. Înormântarea s'a făcut cu solemnitate convenită luni în 30 ian. O jelește fiii Pompeiu și Liviu, nepoții, strănepoții. Fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată.

Concurse.

Pentru îndeplinirea postului de învățător dela școala conf. gr. or. rom. din **Hodoș** tractul Belințului, să scrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala.“

Emolumentele împreună cu acest post sunt:

1., În bani gata 800 cor.; 2., uzufructul dela 5 jugăre pământ, subînțelegându-se și grădina de lângă școală, socotit cu 200 cor.; 3., pentru conferință 16 cor.; 4., pentru scripturistică 4 cor.; 5., dela înormântări și parastase, unde este poftit, câte 40 fil.; 6., locuință în natură și supraedificate.

Sarcinile publice după pământul ce'l folosește, le poartă învățătorul.

Reflectanții sânt poftiți a-și așterne petițiile concursuale comitetului parohial din T. Hodoș, pe calea oficiului protopopesc gr. or. rom. din Belinț (Belincez, Temes-megye), instruate în senzul legilor în vigoare și a să prezintă într'o duminică sau într'o sârbătoare

în s. biserică din Hodoș, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Comitetul parohial

În conțelegere cu mine; *Gherasim Sârb* protoprezbiter.

—□—

1—3

Pe baza ord. Ven. Consistor dtto 2/15 septembrie 1910 Nr. 4646/910 prin aceasta se escrie din nou concurs pentru definitivă întregire a postului de învățător la școala gr. ort română confesională din **Bruznic** protopopiatul Lipovei, cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Emolumentele: 1. Salar în bani gata 1000 cor. 2. Cortel liber în edificiul școlii. Zidirea unei școlii nouă e în curs. 3. Dela înormântări 60 fil. și când se duce mortul la biserică 1 cor. cu liturgie 2 cor. 4. Conferința inv. 30 cor. 5. Scripturistica inv. 20 cor. 6 1/4 jugăr grădină pentru legume.

Alesul învățător este îndatorat a purta cantoralul în și afară de biserică: a instrui tinerimea școlară precum și pre cea eșită din școală în cântările bisericesti și tipic; a instrui și a conduce corul bisericesc esistent, pentru care ea remunerație va avea jumătate din toate venitele funcțiilor cu corul, a purta agendele scripturistice ale comitetului și sinodului parohial, a face socoțile parohiale pentru o remunerație de 50 cor.

Recurenții au a-și subșterne recursele lor M. On. D. adm. protopopesc, Ioan Cimponeri în Lipova fiind adresate comitetului parohial din Bruznic. Recurenții sunt poftiți a se prezenta în vre-o duminică ori sârbătoare în sânta biserică din loc spre a-și arăta desteritatea în cant, tipic și note; dar nu în ziua de alegere.

Bruznic la 27 maiu (9 iuniu) 1910.

George Marcu,
preș. com. paroh.

Iosif Gruu,
notar. com. paroh.

În conțelegere: cu *Ioan Cimponeriu* adm. protop.

—□—

1—3

Devenind vacantă stațiunea învățătorescă din **Buzad**, protopresb. Lipovei, cu aceasta se escrie de nou concurs, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în org. oficios „Biserica și Școala“, pe lângă următoarele emolumente.

1. În bani gata 1000 cor. 2. Locuință în natură, cu grădină de legumi, în preț, de 120 cor. 3. Pentru conferință 20 cor. și pentru scripturistică 10 cor. 4. Dela înormântări unde va fi poftit 40 fil. Cvinvenalele se vor cere dela stat.

De curățenia locuinței învățătorilor pe din lăuntru și pe din afară, se va îngriji alegândul învățător iar de încălzitul și curățitul salei de învățământ se va îngriji comuna bisericească.

Alegândul învățător va avea să provadă cantoralul în și afară de sft. bis. și se instrueze elevii în cântările bisericesti, și să conducă elevii în dumineci și sârbători în sft. biserică fără altă remunerațiune.

Ceice doresc a ocupa acest post învățătoresc, vor avea a-și înaintă recursele lor, ajustate conform Regulamentului și adresate comitetului par. gr.-or. rom. din Buzad — M. O. Oficiu ppesc în Lipova, (Lippa) până la terminul indicat, având a-se prezenta în acest timp în sfta bis. spre a-și arăta desteritatea în cele cantonale.

Buzad, 30 oct. 12 noemvrie 1910.

Vasilie Spân,
președinte.

Nicolae Nediu,
notar.

În conțelegere cu mine: *Ioan Cimponeriu*, adm. prot.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante de clasa a III V. **Sohodol** să publice concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în organul oficios.

Preotul ales va beneficia:

1. Dela fieștecare număr de casă o brădie de grâu sau cucuruz.

2. Stolele uzuale.

3. Întregirea dotațiunii dela stat.

Cererile instruite în sens regulamentar și adresate comitetului parohial sunt a-se subterne oficiului protopresbiter din Vaskóh (Vașcău,) iar reflectanții au să se prezinte în vro duminică ori sârbătoare în sta biserică din V. Sohodol pentru a-și dovedi desteritatea în rituale și omiletică.

V. Sohodol, din șed. com. par. dela 5/18 sept. 1910.

Comitetul parohial

Cu consenzul meu: *A. P. Deszanu* protopresbiter

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului de învățător la școala confesională gr.-or. rom. din **Răchita** protoprezbiteratul Belințului se escrie concurs, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala.”

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. În bani gata 730 coroane. 2. Dela 150 numere de casă câte 15 litre de cucuruz = 2250 litre de cucuruz în boambe, prețuite în 235 cor; 3. Un jugăr pământ arător, prețuit în 35 coroane, după care alesul va solvi dările; 4. Stolele cantonale: dela înmormântare simplă 1 cor, cu liturgie 2 cor; 5. Locuință în natură cu supraedificate și intravilan lângă ea; 6. Pentru scripturistică 10 cor.; 7. Pentru conferință dacă participă, 20 coroane.

De încălzirea și curățirea salei de învățământ se va îngriji comuna bisericăscă.

Alesul e dator, să țină și școală de repetiție, să conducă strana și să învețe pe școlari cântările bisericăști, fără altă remunerație.

Preferiți vor fi dintre reflectanți cei cu pregătiri mai bune și cei cari se angajază, să conducă gratuit corul bisericăsc și să instrueze pe școlarii din cele 2 clase din urmă și pe adulți glasurile.

Anii de serviciu din alte locuri nu se vor socoti la cvincevenal.

Alesul e obligat a-și ocupa postul îndată după ridicarea la valoare a alegerii.

Petițiile concursuale, ajustate în regulă, se adresează comitetului parohial din Răchita, pe calea oficiului protopopesc din Belinț (Bélinez Temes megye) și reflectanții în lăuntru termenului concursual, sunt poștiți a se prezenta într'o duminică sau într'o sârbătoare în sf. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Concurenții, cari sunt de mai mulți ani în funcție au să producă și atestat de serviciu dela protopopul concernent și declarație în scris că, cu începere de când pretind cvincevenale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Gherasim Sârb* prezbiter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătoresci din **Iermata**, să escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala.”

Emolumentele sunt: 1., în bani 600 cor. 2., cvartir corespunzător, cu supraedificate necesare și cu 1/2 jugh grădină de legumi, — împreună și dreptul de pășunat după trei capete de vite, în lipsa căroră des-

păgubire anuală de 25—30 cor. 3., pentru conferințe 18 cor. 4., scripturistica 10 cor. 5., venite cantonale: dela mort de unde va fi poștit 1 cor., cu liturgie 2 cor., dela cununii 40 fil. 6., dela comuna politică pentru supravegherea școlii de pomi 60 cor.

Pentru întregirea salariului și a cvincevenalelor, conform articolului de lege XXVII din 1907, actele sunt înaintate la Înaltul Guvern.

Cu privire la cvartir să notează, ca jumătate din podul edificiului școl., îl folosește parohia, pentru fondul de bucate bisericăsc.

Alesul va fi obligat, pe lângă școala de toate zilele a ține și școală de repetiție, a providea cantoratul în și afară de biserică, a instrui elevii cuotidiani și de repetiție, în cântările și ceremoniile bisericăști.

Cel-ce va dovedi că e capace de a instrui și conduce cor pe 4 voci, la candidare și alegere va fi preferit, iar pentru instruirea și conducerea corului, la timpul său va primi o remunerație specială conform învoelei ulterioare dintre comitetul par. și respectivul învățător.

Reflectanții sunt poștiți ca recursurile ajustate conform Regulamentului și adresate comitetului par. din Iermata, să le nainteze în termenul fixat la oficiul ppesc gr. or. rom. din Boroșineu (Borosjenő Arad m) având a să prezenta în careva duminică ori sârbătoare în s. biserică din Iermata, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința com. par. ținută la 9/22 ianuarie 1911.

Ioan Moga

paroh. preș. com. par.

Ioan S. Costan

not. com. par.

În conțelegere: cu *Ioan Georgia* ppresbiter insp. școl.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala a II-a confesională, din nou sistemisată, din comuna **Fechetău**, protoprezbiteratul Peșteșului, prin aceasta se publică concurs, cu termen de alegere pe ziua de **30 ianuarie** (12 feb.) 1911.

Emolumente: 1. Salar fundamental 100 cor. dela comuna bisericăscă prin repartitie; 900 cor. dela stat, pentru primirea căroră s'au înaintat actele la forul competent. 2. Locuință constătătoare, de-ocamdată din o chilie în localul școlii până la alte dispoziții. 3. Un pătrar jugăr pământ de grădină. 4. Pentru încălzirea salei de învățământ se va îngriji comuna bisericăscă. 5. Diurnele la conferențele învățătoresci le va plăti comuna bisericăscă. Deși comuna bisericăscă are cantor separat, învățătorul care se va alege este obligat a conduce strana și a participa cu elevii și a cânta în sfânta biserică în dumineci și sârbători fără vre-o altă remunerație. Cei apți a înființa cor vocal, vor fi preferiți.

Doritorii a ocupa acest post sunt avizați ca recursurile lor ajustate legal și adresate comitetului parohial din Fechetău, să le nainteze P. on. oficiu protopopesc în Mezötelegd până la 23 ianuarie (5 feb.) 1911 având dânsi a-se prezenta în sfânta biserică din Fechetău, pentru a-și dovedi aptitudinile în cant și tipic.

Fechetău, la 27 dec. 1910 v.

Vasilie Bulzan

preș. com. par.

Aron Bulzan

not. com. par.

În conțelegere cu: *Alexandru Munteanu*, protopop, inspector școl.

—□—

3—3

Cea mai mare firmă românească din Ungaria

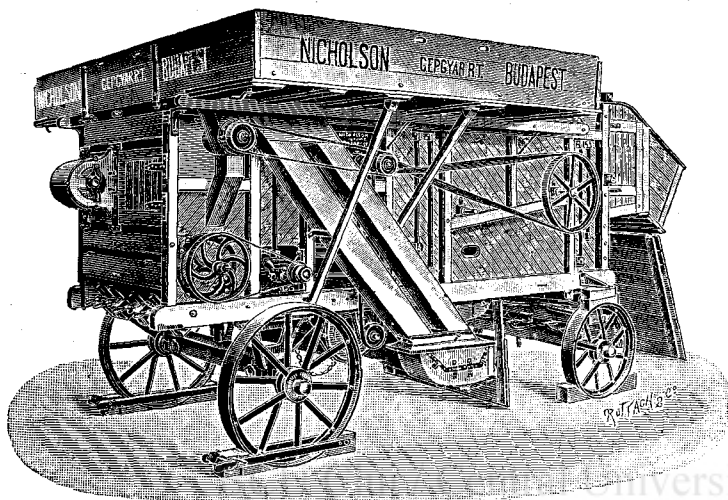
Frații Burza, Arad

Telefon interurban și
comitatens Nrul 406.

Boros Béni-tér Nr. 1.

Telefon interurban și
comitatens Nrul 406.

=====
Neguțatorie de fer în gros și în detail. =====

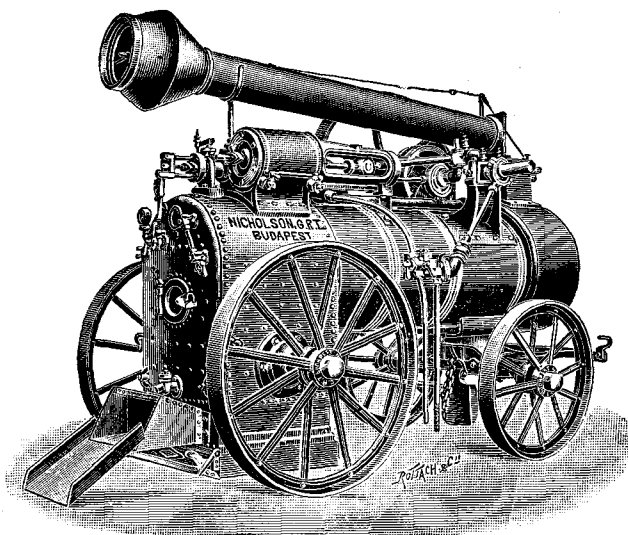
Recomandă magazinul lor bogat asortat de ferării și anume:

Garnituri întregi de mașini de trierat cu aburi, locomobile de drum (automobile). Motoare cu benzin și cu oleu brut. Aranjamente de mori. Prese de oleu hidraulice și de tot felul. Mașini de firezat lemne, aranjate pentru putere motorică.

Mașini de secerat și de cosit iarbă, greble

Mașini de sămănat, neghitoare, ciururi. Pluguri, grăpi cu curel-niște. Prese de vin și pisătoare. Stropitoare originale Vermorel. Articli de vierit și pentru economia podrumurilor. Articli de specialitate. Curele engleze pentru mașini. Oleu și unsoare pentru mașini de calitate primă etc. etc.

Secție de mașini economice și neguștorie de specialități separat în casa lui **Dr. Ispravnic** lângă neguștoria de fer.

Celor interesați, cari voiesc să-și procure unelte economice, motoare de benzin, mașini de călcat, sau voiesc a-și aranja o moară cu unelte trebuincioase, să ceară **Catalogul nostru ilustrat**, în care va putea afla toate cele de lipsă. — Pentru deslușirile de lipsă sau comande, la cerere mergem în persoană.

8-52

Mare asortiment de osii Steier și originale Winter.